

בדין בישול עכו"ם בפירות יבשים

א) בש"ך (יו"ד סי' קי"ג ס"ק י"ט) וז"ל, כתב האו"ה (כלל מ"ג דין ג') "ומיהו הני אגסים ותפוחים אע"פ שרוב אכילתם ע"י צלי ובישול אם צלאן ובשלן עכו"ם מותרים, דמ"מ נאכלים גם כן חיין, ועוד שרוב עיקר אכילתם חיין, ע"כ. והנה הדברים ככתבן אין להם פתרון, שפתח שרוב אכילתם ע"י בישול וסיים שרוב עיקר אכילתם חי, גם הסיוס עצמו לא מובן שכותב דמ"מ נאכלים ג"כ חיין, ותוכ"ד אומר שרוב עיקר אכילתן חי, וזה תרתי דסתרי. גם עיקר הדבר לא יתכן לומר על תפוחים ואגסים שרוב אכילתם ע"י בישול, שזה נגד המציאות, ואדרבא תפוחים ואגסים הם הדוגמא המובהקת של נאכלים כשהן חיין, (וכמפורש שם באו"ה בתחילת הדין, עיין להלן שהעתקנו דבריו).

ב) והנה באו"ה שלפנינו יש שני שינויים מכפי שהועתק בש"ך, וז"ל "ומיהו הני אגסים הקשים אע"פ שרוב אכילתם ע"י צלי ובישול וכו' מותרים דמ"מ נאכלים ג"כ חיין, ועוד שרוב שבמינו עיקר אכילתו חיין, עכ"ל. ולפי גירסא זו הדברים מבוארים דעסקינן באגסים קשים (ותפוחים לא נזכר כלל) שבגלל קשיותם נאכלים עפ"י רוב ע"י בישול, וע"כ קמסיים דמ"מ גם הקשים נאכלים חיים ג"כ, ועוד שרוב שבמינו עיקר אכילתם חי, דלכאורה הפירוש שאע"פ שאגסים קשים אלו צריכים לבישול, מ"מ עיקר מין אגסים הוא נאכל כמו שהוא חי. ועיין בפרי חדש כאן שהעתיק את או"ה בלשון "אגסים הקשים" אולם בסוף העתיק כמו בש"ך שרוב עיקר אכילתם חי ולא הוסיף "במינו". והנראה מוכח מזה שהלשון בש"ך אגסים ותפוחים הוא בודאי ט"ס וצריך לגרוס אגסים הקשים, אולם לגבי ה"במינו" אפשר שיש כאן חילופי גירסאות.

ג) אולם גם לנוסחא שלפנינו באו"ה, יש לתמוה דמאי שנא מתמרים המרים קצת שאינם נאכלים אלא ע"י הדחק, שחשיב בישולי עכו"ם כמפורש כאן בשו"ע (סעיף ט"ו, ובהאי סעיף גופא מעתיק הש"ך בסק"ט את האו"ה), והוא מהגמ' בע"ז לח: דקאמר שם, הני אהיני (תמרים – רש"י, וברבינו חננאל – בוסר והם פגי תמרים) שליקי דארמאי מאי, חוליי (מתוקים) לא תיבעי לך, דודאי שרי. מרירי וכו' אסירי, מציעאי מאי (נאכלים ע"י הדחק, רש"י), ומסיק דאסור.

והרי מין התמרים נאכל חי, אלא שאותם התמרים לא נתבשלו כל צרכם ויש בהם מרירות קצת או הרבה, הרי שהולכים אחר הפרי ולא אחרי המין, ומה חילוק יש בין זה לאגסים הקשים. וביותר יש להפליא כי באו"ה שם מפורש הכל ביחד וז"ל שם, "אבל אגסים ותפוחים ושאר פירות שדרכם לאכלם חיים מותר לקנותם מבושלים מן הגוי וכו' שהרי נאכלים חיים", ושוב ממשיך "ועוד כתב הר"מ תמרים ששלקו נכרים וכו' מותרים ואם היו מרים ומיתקן הבישול הרי אלו אסורים", ובהמשך, "ומיהו הני אגסים הקשים" וכו', הכל כמו שהועתק לעיל. וזה סתירה מיניה וביה מה ההבדל בין תמרים המרים קצת, לאגסים הקשים.

ד) והנה בגליון מהרש"א (תחילת סי' קי"ג) כותב וז"ל "ואני נבון בפירות שלא נתבכרו כל צרכם ואין נאכלים עדיין חי אם יש בהם בישול עכו"ם, וטעם הספק אם נאכל כשהוא חי קאי על המין אף שזה עצמו לא נאכל שלא תתבכר, ומצאתי סמך בספר או"ה וכו' ומיהו הני אגסים קשים וכו' שרוב שבמינו עיקר אכילתם חיין. (יש לתמוה שלא הרגיש שהאו"ה שמצא, הועתק בש"ך באותו סימן, ועוד דלפירושו הרי הדבר מפורש ממש באו"ה דלא אזלינן בתר פרי אלא בתר המין, ומה זה שכתב שמצא סמך), ולהלן שם "ומ"ש בגמ' מרירי אסורים לא איירי בקטנים (שלא נתבכרו) אלא במין מיוחד

שישאר לעולם במרירות", עכ"ל בגליון מהרש"א". הרי שהוקשה לו מתמרים, אלא שלא ידעתי למה מקשה ממרירי הו"ל להקשות יותר מתמרי מציעאי שמתוקין קצת שגם הם אסורים, ותיורצו לא נראה כלל לומר שזה מין מיוחד, וביחוד לפי מ"ש לעיל מרבינו חננאל שמדובר בפגין ובוסר שלא נתבכרו. [שוב הראוני הגהת חשק שלמה על הש"ך הנ"ל משמע בדבריו ג"כ שהבין כעין דברי גליון מהרש"א].

ה) והנה לגבי עצם הספק אי אזלין בתר מין או בתר פרי, עיין בערוך השולחן שהעלה שאותן הקטניות שעם תלישתם נאכלים חיים, אלא שאחרי שנתייבשו נאכלים רק ע"י בישול דחשיב בישול עכו"ם, והכריח הדברים מהרמ"א (סעיף ב') באפונים קלויים וכן הקטניות שקורין ערבשין וכו' דמותרין משום דאינם עולין על שולחן מלכים, הרי שלולי זה היו נאסרים אע"פ שאותם קטניות נאכלים חי בזמן תלישתן, ורק בגלל הייבוש צריכין לבישול, וזו ראייה שאין עליה תשובה. הרי דלא אזלין בתר מין, ולא עוד אלא שגם בפרי גופא אזלין בתר השתא ולא בתר מעיקרא, ומעתה מוטל עלינו למצא פשר דבר בין קטניות שנתייבשו ותמרי מציעאי, לאגסים הקשים.

ו) והנלענ"ד בבירורן של דברים, דהנה אגסים הקשים של האו"ה אין הכוונה אגסים שלא נתבכרו, אלא קמיירי באגסים שמייבשים אותם ונעשים קשים, ששוב עיקר אכילתם רק ע"י בישול, ובפירות יבשים קעסקינן. ועיין במגן אברהם (הל' פסח סי' תס"ד סק"ח) דקמיירי שם הרמ"א (סעיף ז') בחומרא דפירות יבשים בפסח, וז"ל המג"א "פה ק"ק קאליש נוהגים היתר ליקח אגסים יבשים קטנים מן העכו"ם ולעשות מהם משקה דהיינו ששופכין עליהם משקה ושורה וכו' אבל לבשלו עם האגסים נוהגים איסור", עיי"ש שפלפל בספק אם האגסים נתייבשו בתנור או בחמה. הרי שמנהגם היה שמייבשים אגסים קטנים ושוב דרך אכילתם רק או ע"י שריה או ע"י בישול. ומבואר מזה שאגסים שנתייבשו, לא דמי לצימוקים ותאנים יבשים, שהם נאכלים חי כמות שהם, ואילו אגסים שנעשים קשים צריך לבשולם או לשרותם, (וזה כדוגמת שיזפים יבשים בזמננו שאחרי הייבוש נעשים קשים שאינם נאכלים כרגיל, וצריכים ריכוך של בישול קצת).

ז) ומעתה יתבאר הכל על נכון, דזה ברור שאם הפרי נתייבש עד שאינו ראוי לאכילה כלל, כמו קטניות יבשים שהם כעין צרורות ואבנים, שהבישול צריך לרככך ולמתקן, יש בהם משום בישול עכו"ם, ולא איכפת לן כלל מהא דהיו ראויים מתחילתם, וכמו"כ תמרי מציעאי אע"פ שראויין קצת מ"מ כיון שלא באו לתיקונם, ועיקר אכילתם מבושל הרי הם אסורים, אולם שאני הני אגסים יבשים שאע"פ שנעשו קשים מ"מ לא אזיל תיקונם ומתיקותם, ואדרבה בייבושם מתמתקים יותר כמו גרוגרות וצימוקים אלא שבגלל שנעשו קשים אינם ראויים לאכילה כדרכם, ומ"מ שייד למוצצם ולאוכלם אף בלי בישול, ויש בהם טעם וראויים לברכה, בהא אין דין של בישול עכו"ם.

ח) ונ"ל לפי"ז ששני הטעמים שבאו"ה אינם שתי תירוצים שונים אלא שני חילוקים שצריכים אהדדי. בתחילה קאמר דמ"מ נאכלין ג"כ חיין, והיינו "לאפוקי מקטניות יבשים" שאינם ראויים לאכילה כלל, ושוב מוסיף דאף שעתה עיקר סדר אכילתם ע"י בישול, מ"מ כיון שרוב (שבמינו) עיקר אכילתם חי, ובא בזה "לאפוקי מתמרים המרים קצת", ופירושו דהאי פרי גופא עיקר אכילתו חי לפני שנתייבש, ולכן מכיון שגם אחרי ייבושו עדיין ראוי לאכול חי קצת, לא פקעי מיניה האי שם "שנאכלים כמו שהם חיי", ואין בהם משום בישולי עכו"ם, (ופירוש זה עולה לשני הנוסחאות אף לנוסח "שבמינו")

אין הכוונה על המין בכללו אלא על פרי זה עצמו שהיה ראוי לאכילה מעיקרא, משא"כ בתמרים שכל שהם מרים קצת, מעולם לא הגיעו לסדר של נאכל כמו שהוא חי, ושפיר יש בהם דין של בישולי עכו"ם.

ומבואר מכל זה הלכה למעשה בשזיפים מיובשים שבזמננו, שבשעת ייבושם נעשים קשים, שקשה לאכלם חיים, ומ"מ ראויים קצת למוצצם ולאכלם ויש בהם מתיקות וטעם טוב. והסדר הוא במפעלי הייבוש שמרתיחים אותם קצת כדי שיתרככו ויגיעו למצב כמו שהם נמכרים בשוק, שאם בישול זה נעשה ע"י נכרי אין בהם משום בישולי עכו"ם, והיינו ממש דינא דהאו"ה.

printed from Otzar Hahochma www.otzar.org